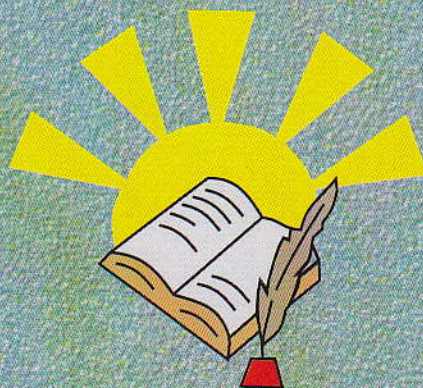


ВІСНИК ПРИКАРПАТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ



Педагогіка
Випуск XLIII-XLIV

Івано-Франківськ
2012

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

ВІСНИК ПРИКАРПАТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Педагогіка

Випуск XLIII - XLIV



Івано-Франківськ

2012

Друкується за ухвалою Вченої ради Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Редакційна рада: д-р філол. наук, проф. В.В.Грещук (*голова ради*); д-р філос. наук, проф. С.М.Возняк; д-р філол. наук, проф. В.І.Кононенко; д-р істор. наук, проф. М.В.Кугутяк; д-р юрид. наук, проф. В.В.Луць; д-р філол. наук, проф. В.І.Матвіїшин; д-р фіз.-мат. наук, проф. Б.К.Остафійчук; д-р пед. наук, проф. Н.В.Лисенко; д-р хім. наук, проф. Д.М.Фреїк.

Редакційна колегія: д-р пед. наук, проф. Н.В.Лисенко (*голова редколегії*); д-р пед. наук, проф. Т.К.Завгородня; д-р пед. наук, проф. А.В.Вихрущ; д-р пед. наук, проф. В.В.Кемінь; д-р пед. наук, проф. І.Є.Курляк; д-р пед. наук, проф. В.К.Майборода; канд. пед. наук Л.О.Мацук (*відповідальний секретар*); д-р пед. наук, проф. А.С.Нісімчук; д-р пед. наук, проф. В.А.Поліщук.

Адреса редакційної колегії:
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Мазепи, 10 (Шевченка, 57)
Педагогічний інститут
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Вісник Прикарпатського університету.
Серія: Педагогіка. 2012. Вип. XLIII - XLIV. – 250 с.

Видається з 1995 р.

У віснику вміщено науковий доробок відомих українських і зарубіжних учених в напрямі актуалізації принципу наступності між усіма ланками системи освіти України і, передусім, між дошкіллям і початковою школою, а також наведено результати аналізу ретроспективи порушених проблем в руслі модернізації сучасної освіти і підготовки студентської молоді до активної педагогічної діяльності.

Представлені результати наукових досліджень різних напрямів педагогічної науки можуть бути використані науковцями, педагогами і студентами. Вісник розраховано й на всіх тих, для кого означені проблеми становлять науковий інтерес.

The scientific works of famous Ukrainian and foreign scientists towards mainstreaming the principle of continuity between all links of the education system of Ukraine and, above all, between the environment and primary schools are published and the results of retrospective analysis of the problems according to the modernization of modern education and training of the students to active pedagogical activities are raised.

The submitted results of scientific researches from different areas of Pedagogical science can be used by scientists, teachers and students. This Bulletin is also intended for everyone, who is interested in the noted problems.

З М І С Т

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

<i>Горват Маріанна.</i> Проблеми толерантності в сучасних педагогічних дослідженнях.....	3
<i>Качур Мирослава.</i> Художнє краєзнавство в руслі сучасних вітчизняних педагогічних досліджень.....	6
<i>Кравець Надія.</i> Шляхи реалізації екологічного виховання 6-річних дітей у дитячих садках сільської місцевості (60-80-ті рр. ХХ ст.).....	10
<i>Фізеші Оксавія, Андрейчук Леся.</i> Тенденції розвитку початкової школи на Закарпатті: перше десятиліття приєднання до Радянської України.....	14
<i>Шелевер Оксана.</i> Еволюція наукової думки з генези тлумачень причин девіантної поведінки.....	18
<i>Ярославцева Людмила.</i> Гуманізація освіти в педагогічній теорії і практиці радянського та пострадянського періоду.....	23

ВИЩА ШКОЛА

<i>Адєєва Ольга.</i> Підготовка вчителів початкової школи до валеологічного виховання учнів.....	27
<i>Балаєва Катерина.</i> Технологія контекстного навчання.....	30
<i>Брижак Надія.</i> Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів до краєзнавчо-туристичної діяльності в системі професійної освіти майбутніх педагогів.....	33
<i>Ваколя Тетяна.</i> Дослідницькі компетентності в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів.....	36
<i>Грошовенко Ольга.</i> Розвиток громадянської освіти майбутнього педагога у процесі його професійної підготовки.....	40
<i>Добош Олена.</i> Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до професійної діяльності засобами ділової гри.....	43
<i>Іванова Вікторія.</i> Особливості професійної готовності майбутнього вихователя до взаємодії з дітьми дошкільного віку.....	48
<i>Кампов Світлана.</i> Категорія самостійності у компетентнісній характеристиці вчителя.....	53
<i>Кас'яненко Оксана.</i> Формування професійного потенціалу майбутнього вихователя: риторичний аспект.....	57
<i>Кухта Марія, Чейнеш Іванна.</i> Формування іншомовної культури студентів у професійно спрямованому комунікативному середовищі.....	60
<i>Кушнір Іван.</i> Розвиток маркетингових компетентностей керівників вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації у системі післядипломної освіти.....	65
<i>Кушнірук Мирослав.</i> Підготовка фахівців інженерно-педагогічного профілю як актуальна проблема сучасної вищої школи України.....	68
<i>Ленд'єл-Сяркевич Антоніна.</i> Педагогічні умови оптимізації процесу підготовки майбутніх учителів музики до інперкультурного діалогу.....	70
<i>Липа Ірина.</i> Діалогова стратегія педагогічної взаємодії на лекційному занятті як засіб удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів.....	74
<i>Майборода Ірина.</i> Шляхи реалізації освітньо-виховних функцій образотворчого мистецтва в підготовці майбутніх учителів початкової школи.....	78
<i>Макаренко Лілія.</i> Професійна підготовка студентів до формування у дошкільників основ валеологічних знань.....	81
<i>Мельничук Марія.</i> Організація допрофільної підготовки у структурі профільного навчання.....	85
<i>Михайлюк Ірина.</i> Теоретичні основи професійної педагогічної діяльності викладача ВТНЗ.....	89
<i>Олійник Марія, Колтунович Тетяна.</i> Взаємозв'язок професійного вигорання та мотивації у діяльності вихователя.....	93
<i>Пахальчук Наталія.</i> Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ та учителів початкових класів до організації фізичного виховання в закладах освіти.....	99
<i>Пермінова Людмила.</i> Творчий професійний потенціал сучасного педагога.....	103
<i>Пинзеник Олена.</i> Міждисциплінарний підхід до формування екологічної культури майбутнього вихователя ДНЗ.....	107

<i>Русин Надія.</i> Організація самостійної роботи студентів у процесі вивчення курсу «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».....	112
<i>Хома Тетяна.</i> Формування культури усного українського мовлення студентів у поліетнічному середовищі.....	118
<i>Шапошнікова Анна.</i> Інтегральний підхід до реорганізації професійної підготовки фахівців у системі вищої школи.....	121
<i>Щербакова Катерина.</i> Забезпечення логіко-математичного розвитку дітей у контексті професійної підготовки вихователя.....	125

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

<i>Вовк Мирон.</i> Музична етнопедagogіка у звичаях і традиціях для наймолодших.....	129
<i>Гаснюк Вероніка.</i> Методи забезпечення взаємодії українських і угорських мистецьких традицій у музично-естетичному вихованні молодших школярів.....	133
<i>Геєцько Сільвія.</i> Особливості ставлення батьків до дитини з обмеженими можливостями.....	136
<i>Клепар Марія.</i> Концертно-освітня діяльність як засіб естетичного виховання студентів.....	141
<i>Колосова Олена.</i> Теоретико-методологічні засади формування основ правової культури дітей дошкільного віку.....	144
<i>Кравець Надія.</i> Використання досвіду вітчизняних педагогів-новаторів ХХ ст. в організації екологічного виховання сучасних дітей у ДНЗ сільської місцевості.....	147
<i>Попович Оксана.</i> Культура зовнішнього вигляду вихователя.....	152
<i>Сварковська Ліна.</i> Фізична культура дитини та її формування в умовах дошкільного навчального закладу.....	157
<i>Сопівник Руслан.</i> Колектив як суб'єкт формування лідерських якостей майбутніх фахівців агропромислового комплексу України.....	161
<i>Тупіленко Світлана.</i> Фізичний розвиток дітей другого-третього року життя.....	167

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

<i>Алмашій Іван.</i> Використання мультимедійних навчальних програм у навчально-виховному процесі...	172
<i>Бадер Світлана.</i> Учитель початкових класів у системі освітнього менеджменту.....	176
<i>Барна Христина.</i> Педагогічні підходи до роботи з дитячою книгою.....	180
<i>Дем'яненко Світлана.</i> Психотехнології метамовного розвитку дітей старшого дошкільного віку.....	185
<i>Кудикіна Надія.</i> Використання вікі-технології в навчанні української мови молодших школярів у школах національних меншин України: аспект взаємодії вчителя з батьками учнів.....	188
<i>Лавренова Марія.</i> Наступність та неперервність: актуальні проблеми сучасної освіти України.....	193
<i>Лисенко Неллі., Рего Ганна., Заранська Наталія.</i> Освітній простір сучасного дошкільця і початкової школи: проблеми наступності.....	198
<i>Лисенко-Гелембюк Катерина.</i> Форми психологічного супроводу наступності в освіті дітей дошкільного-молодшого шкільного віку.....	207
<i>Міщур Тетяна.</i> Наступність як загально-педагогічний принцип і засіб удосконалення навчального процесу.....	213
<i>Овчинникова Марина.</i> Організація взаємодії суб'єктів у процесі підготовки майбутніх учителів математики до науково-дослідницької діяльності.....	217
<i>Олейник Світлана.</i> Впровадження програми гуртка декоративно-прикладної майстерні «Чарівні прилади» для учнів 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів.....	222
<i>Омельяненко Алла.</i> Реалізація принципу наступності у навчанні складати розповіді роздуми дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.....	225
<i>Рамазанова Ельміра.</i> Наукові пошуки з проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до застосування гумору в педагогічній взаємодії: презентація результатів.....	227
<i>Ткаченко Лідія.</i> Специфіка уроку риторики в початковій школі.....	231
<i>Чекан Оксана.</i> Теоретичні основи використання електронних підручників у сучасній освіті.....	234
<i>Швардак Маріанна.</i> Умови ефективного використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи.....	238
<i>Янко Олена.</i> Роль керівника в управлінні якістю роботи дошкільного навчального закладу.....	241

CONTENTS

THE HISTORY OF PEDAGOGICS

<i>Esvat Marianna.</i> The problems of tolerancy in modern pedagogical investigation.....	3
<i>Kachur Myroslava.</i> Art study of local lore in the framework of contemporary domestic pedagogical investigation.....	6
<i>Kravets Nadiya.</i> The ways of realization of ecological education of the six-year old children in the kindergardens in rural areas (60-80s of the XX century).....	10
<i>Fizeshchi Oktavia, Andreychuk Lesya.</i> The tendencies of the development of the primary school in Transcarpathia: the first decade of the reunion with Soviet Ukraine.....	14
<i>Shelever Oksana.</i> The evolution of scientific thought from genesis of interpretations of deviant behavior causes.....	18
<i>Yaroslavtseva Lyudmila.</i> The humanization of education in pedagogical theory and practice of soviet and postsoviet period	23

HIGHER SCHOOL

<i>Adeeva Olga.</i> Training of primary school teachers to pupils' valeological upbringing.....	27
<i>Balaeva Kateryna.</i> Technology of contextual teaching.....	30
<i>Bryzhak Nadiya.</i> The theoretical basis for preparing future teachers to area studies and tourism activities in the system of their professional education.....	33
<i>Vakolya Tetyana.</i> Research competence in training of primary school teachers.....	36
<i>Hroshovenko Olga.</i> Development of civic education of future teachers in the process of their professional training.....	40
<i>Dobosh Olena.</i> Training of future pre-primary teachers to professional activities with the help of business game tools.....	43
<i>Ivanova Viktoria.</i> Peculiarities of professional readiness of future pre-primary teachers to interaction with preschool children	48
<i>Kampov Svitlana.</i> The category of independence in the competent teacher characteristics.....	53
<i>KasyanenkOksana o.</i> Forming of professional potential in future pre-primary teacher: rhetorical aspect... ..	57
<i>Kukhta Maria, Cheyesh Ivanna.</i> Formation of students' foreign language culture in professionally oriented communicative surroundings.....	60
<i>Kushnir Ivan.</i> Developing of marketing competence of the heads of higher educational institutions of I and II accreditation levels in the system of post-graduate education.....	65
<i>Kushniruk Myroslav.</i> Training of engineer and pedagogical profiles specialists as the urgent problem of modern high school in Ukraine.....	68
<i>Lendyel-Syarkevich Antonina.</i> Pedagogical conditions of training process optimization to intercultural dialogue of future teachers of music.	70
<i>Lipa Irene.</i> Dialogical strategy of pedagogical interaction during the process of lecture delivering as a means of improvement of future teachers' professional training.....	74
<i>Mayboroda Irene.</i> Ways of realization of educational and upbringing functions of visual art in preparation of future primary school teachers.	78
<i>Makarenko Lilia.</i> Professional training of students to the formation of valeological rudimentary knowledge of primary school children.	81
<i>Melnichuk Maria.</i> Organisation of pre-profile training in the structure of profile training.....	85
<i>Michaylyuk Irene.</i> Theoretical fundamentals of professional pedagogic activity in Technological Higher Educational Establishment.	89
<i>Olynyk Maria, Koltunovich Tetyana.</i> Interrelation of professional burnout and motivation in educator's activity.	93
<i>Pachalchuk Natalia.</i> Preparation of future pre-school educators and primary school teachers to the organisation of physical education in educational establishments.....	99
<i>Perminova Lyudmila.</i> Creative professional potential of present-day pedagogue.....	103
<i>Pynzenik Olena.</i> Interdisciplinary approach to the formation of ecological culture of future pre-school educator.	107
<i>Rusyn Nadia.</i> Organisation of students' independent work in the process of studying the course "Theory and methodology of elementary mathematic notions formation in pre-school age children.".....	112

<i>Choma Tetyana</i> . The Formation of Culture of oral Ukrainian speaking of the students in poliethnical environment.....	118
<i>Shaposhnikova Anna</i> . An integral approach in reorganization of professional preparation of the specialists in the system of high school.....	121
<i>Shcherbakova Kateryna</i> . The implementation of logic-mathematic development of children in the context of professional training of pre-primary teachers.....	125

THE THEORY OF UPBRINGING

<i>Vovk Myron</i> . Music ethnical pedagogics in habits and traditions for the youngest.....	129
<i>Hasnyuk Veronika</i> . The methods of providing the interaction of Ukrainian and Hungarian art traditions in the process of music esthetic upbringing of the junior pupils.....	133
<i>Hecko Silvia</i> . The peculiarities of parents' attitude towards the handicapped children.....	136
<i>Klepar Maria</i> . The concert-educational activity as a means of an esthetic upbringing of students.....	141
<i>Kolosova Olena</i> . The theoretical-methodological principles of the formation of the basis of the preschool children's law education.	144
<i>Kravets Nadiya</i> . The usage of an experience of the native pedagogue-innovators of the XX-th century in the organization of an ecological education of modern children in a preschool educational establishments in the rural area.	147
<i>Popovych Oksana</i> . The culture of appearance of a pre-primary teacher	152
<i>Svarkovsyka Lina</i> . The physical training of the child and its formation under the conditions of the preschool educational establishment.....	157
<i>Sopivnyk Ruslan</i> . Collective as a subject of the formation of a leader's features of the future specialists of the agronomic-industrial complex of Ukraine.....	161
<i>Tupilenko Svitlana</i> . Physical development of two or three year old children	167

THE THEORY OF EDUCATION

<i>Almashij Ivan</i> . The usage of multimedia curriculum in educational-training process.....	172
<i>Bader Svitlana</i> . The teacher of primary school in the system of educational management.....	176
<i>Barna Hrustyna</i> . Pedagogical approaches to the working with children's book	180
<i>Demjanenko Svitlana</i> . Psycho technologies of meta-language development concerning senior pupils... ..	185
<i>Kudykina Nadiya</i> . The usage of viki-technologies in Ukrainian language teaching of junior pupils in national minority schools of Ukraine: the aspect of teacher-parents collaboration.....	188
<i>Lavrenova Maria</i> . Consistency and continuity: urgent problems of modern education in Ukraine.....	193
<i>Lysenko Nelli, Rego Hanna, Zaranska Natalia</i> . The educational space of modern schooling and elementary school: the problem of consistency.....	198
<i>Lysenko-Helembjuk Kateryna</i> . The forms of psychological consistency accompanying in pre-school education of junior pupils.....	207
<i>Mischur Tetyana</i> . Consistency as a general educational principle and means of educational process improvement.....	213
<i>Ovchynnykova Maryna</i> . The arrangement of subject interaction in the process of mathematics teachers-to-be training to the scientific-research activity.....	217
<i>Olejnik Svitlana</i> . The curriculum implementation of the arts and crafts study group "Wonderful Equipment" for the pupils of the 1-4 forms in the secondary school.....	222
<i>Omeljanenko Alla</i> . The realization of consistency principle in education while making up a composition by the pupils of pre- and elementary schools.....	225
<i>Ramazanova Elmira</i> . Scientific research on the problem of training future primary school teachers for application of humor in pedagogical interaction: results presentation	227
<i>Tachenko Lidia</i> . Rhetoric lesson specificity in elementary school.....	231
<i>Chekan Oksana</i> . Theoretical basis of electronic textbooks application in modern education.....	234
<i>Shvardak Marianna</i> . The conditions of effective usage of the innovative technologies in the educational process of primary school.	238
<i>Jantso Olena</i> . Leader role in the management of quality of work in the pre-school educational establishment	241

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Актуальність дослідження, зумовлена визначенням теоретичних основ та суперечностей використання електронних підручників в сучасній системі освіти. Автором проголошується єдиний підхід до їх створення залежно від виду електронного видання. На підставі проведеного аналізу визначено основні переваги й недоліки електронних підручників. Викладені у статті положення дозволяють визначити перспективні напрями досліджень з цієї теми: програмні засоби створення електронних підручників, методи їх застосування в навчальному процесі.

Ключові слова: електронний підручник, електронний навчальний посібник, електронний посібник, рідери.

Система вищої освіти України вступила в період фундаментальних змін, що характеризуються новим розумінням цілей і цінностей освіти, усвідомленням необхідності переходу до безперервної освіти, новими концептуальними підходами до використання нових технологій навчання. Реалізація багатьох із тих завдань, які стоять перед системою освіти на даному етапі, неможлива без використання методів і засобів інформатизації.

Сучасні інформаційні і комунікаційні технології все більше проникають в навчальний процес вищої школи, стаючи чи не головним його системним компонентом, який значною мірою визначає характер і вектор розвитку освіти. Одночасно ці завдання постають перед системою вищої освіти України, адже науково-педагогічні працівники повинні вміти кваліфіковано вибирати і застосовувати саме ті технології, які повною мірою відповідають змісту і цілям вивчення конкретної дисципліни, з урахуванням індивідуальних особливостей студентів.

На сьогодні, коли електронні ресурси утворили суттєву конкуренцію друкованим виданням, виникає проблема взаємодії традиційного підручника і засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Постає питання щодо статусу навчальної книги взагалі і галузі використання тієї чи іншої форми її реалізації - друкованого чи електронного видання.

Останнім часом в навчальному процесі вищих навчальних закладів усе більше стає актуальним питання оптимального впровадження в навчальний процес електронних підручників. Цим питанням, зокрема, присвячені праці О. М. Баликіної, Н. В. Кононець, В. М. Гасової, О. О. Гриценчук, О. М. Гуркової, І. В. Пустовалової, Т. В. Яковенка, В. Б. Ясинського та ін.

Аналіз наукової літератури з цієї проблеми дає змогу зробити висновок, що питання практичної розробки електронних підручників і їх упровадження в навчальний процес досліджуються в основному у галузі дисциплін «технічної» і «комп'ютерної» спрямованості. Також поза увагою залишаються питання оптимізації структури й механізму створення підручників для дисциплін гуманітарного спрямування, зокрема педагогічних. Крім того, у липні 2010 р. був введений в дію новий ДСТУ щодо електронних видань, а це дає змогу визначити сутність електронного підручника з нових позицій.

Метою статті є розкриття поняття електронного підручника (навчального посібника, посібника), визначення теоретичних основ та суперечностей використання електронних підручників в сучасній системі освіти.

За дослідженнями О. О. Гриценчук, під поняттям «електронний підручник» має на увазі і електронні книги (рідери), і структуровані й забезпечені посиланнями тексти, і документи різних типів, починаючи від допоміжних файлів і закінчуючи web-сторінками, що містять навчальні матеріали [3, с.56].

Власне, електронний підручник – це освітній продукт, який відрізняється від традиційного підручника на друкованій основі лише тим, що переглянути його можна лише за допомогою комп'ютера чи електронної книги його зміст відповідає вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти і навчальним програмам.

Які сучасні навчально-методичні вимоги до електронних підручників?

Електронний підручник повинен, по-перше, розкривати предмет науки, даючи опис, пояснення, передбачення і прогнозування явищ, фактів, процесів, об'єктів і, по друге, розкривати сутність предмета вивчення, містить методичний апарат для вчителя та учнів.

Електронні підручники узагальнено поділяють на три типи: 1) відсканований паперовий підручник; 2) традиційний підручник з гіпертекстовими вставками; 3) спеціально розроблений електронний підручник. Незалежно від типу, в електронному підручнику має бути застосований принцип квантування, тобто навчальний матеріал має бути поділений на розділи, які так само – на модульні кадри з текстовою складовою та візуалізацією. Кожен модуль складається з теоретичного блоку, контрольних запитань з теорії, вправ і тестів, контекстної довідки тощо.

Електронні підручники, завантажені до електронних книг, можна відтворювати і розповсюджувати у файлах різних форматів, зокрема звичайного тексту, тексту з оформленням (HTML), відкритого формату (FlipBook, OpenDocument, SGML, XML, FictionBook, TeX, PDF, HTMLHelp Microsoft, PostScript, Epub, Mobipocket та ін.), растрові графіки (TIFF, JPEG, DjVu) та у вигляді мультимедійних книг (SWF, EXE). Файли форматів OpenDocument, PostScript, PDF, MS Word DOC, окрім тексту, можуть відтворювати растрові або векторні зображення. Файли сучасних електронних книг мультимедіа, окрім тексту, містять декілька каналів сприйняття: звуково-музичний, зображально-динамічний та інтерактивно-ментальний

Деякі електронні книги виробляють одночасно з підготовкою друкованого підручника чи виготовляють зі вже існуючих друкованих підручників шляхом сканування тексту, іноді з використанням спеціальних відкритих сканерів, які не пошкоджують оригінальне друковане видання. Найпривабливішим є формат «відкритого» підручника.

Серед переваг електронних підручників найперше називають їхню незначну, порівняно з комплектом паперових підручників, вагу і невеликі розміри.

Портативність рідерів, помножена на здатність їх вміщувати в собі зміст сотень і тисяч книг (станом на серпень 2009 р. доступними для скачування було понад 2 млн. безплатних книг, до того ж користувач може будь-коли робити ротацію їх у своєму електронному підручнику), [2, с.45] робить електронні підручники напрощад мобільними в сенсі оновлювання контенту. Власне, можливості рідера накопичувати інформацію обмежується тільки об'ємом пам'яті пристрою. Електронні підручники дають змогу і читати їх при недостатньому освітленні чи навіть у темряві, прослуховувати текст книги, що робить електронний підручник аудіокнигою, а також змінювати розмір шрифту, шукати ключові терміни та визначення, робити закладки та анотації.

Щоправда, в більшості представлених на ринку рідерів здатність екрана є нижчою, ніж потрібно. З цієї причини читати текст з друкованого підручника менш шкідливо для зору, ніж з екрана рідера. Крім того, в частини студентів взаємодія з пристроєм може викликати дискомфорт, наприклад, через відблиски на екрані чи труднощі в опануванні роботи пристрою.

Технологічна здатність електронних підручників відображати анімовані малюнки, мультимедійні кліпи і відтворювати аудіокниги та MP3-файли невеликих обсягів значно підвищує дидактичний потенціал цього навчального ресурсу і дає змогу викладачу ефективно моделювати проблемні навчальні ситуації та диференційовано вибудовувати індивідуальні вектори навчальної діяльності студентів.

На відміну від придбання паперової книги, щоб придбати електронний підручник, не потрібно йти до книжкового магазину чи чекати на доставку книги поштою, рідер можна завантажити не виходячи з дому і використовувати одразу.

Позитивним наслідком появи електронних книг є те, що вже з'явилися розроблення, наприклад, DynamicBooks від корпорації Macmillan, які дають змогу викладачам створювати власні підручники, використовуючи свої оригінальні матеріали, а також матеріали, розроблені компанією-виробником.

Електронні підручники створюють передумови для подолання фізичних, сенсорних і когнітивних бар'єрів на шляху до освіти учнів і студентів з різними формами інвалідності. Так, для студентів з дислексією та сліпих технологія електронної книги дає змогу зробити підручники доступними через перетворення тексту в доступних електронних форматах.

Проте електронні підручники мають і недоліки, які викликають досить обережне чи навіть негативне ставлення до них з боку частини споживачів. Лікарів і батьків насторожує те, що випромінювання екранів деяких пристроїв швидко перевтомлюють очі й шкодять здоров'ю учнів і студентів. Розширення екранів більшості пристроїв нині є таким, що якість зображення на їхніх екранах однозначно гірша, ніж у паперового аналога.

Враховуючи досвід видатних українських вчених, зупинимося на особливостях структури електронного підручника, його слабких і сильних сторонах.

Вимоги до електронних підручників можна поділити на дві категорії [6, с.154]:

1. Вимоги до структури:

- титульна сторінка. На титульній сторінці повинна бути назва електронного підручника, управляючі елементи, інша корисна інформація, яка дозволяє розпочати роботу з підручником;
- анотація. Вона має включати цілі навчального курсу, терміни й умови використання підручника (посібника); опис основних навичок і вмінь, які отримує слухач після завершення вивчення дисципліни, методичні вказівки до роботи з текстом і практичними завданнями, відомості про авторів підручника тощо;
- навчальна програма, робоча навчальна програма;
- інформаційний матеріал. Інформаційний матеріал має розташовуватися відповідно до тематичного плану навчальної дисципліни, враховувати її модульну структуру. На наш погляд, кожна тема має включати її коротку анотацію, цілі, ключові слова, методичні рекомендації щодо роботи з темою, виклад основного матеріалу, практичні й тестові завдання;
- нормативно-правові акти. Нормативно правові акти можуть бути відображеними у декількох варіантах: повнотекстовий варіант, гіперпосилання на зовнішній Інтернет-сайт, гіперпосилання на внутрішній ресурс;
- список рекомендованих джерел. У електронному підручнику має бути список рекомендованих джерел, виданих традиційним, друкарським способом. Список літератури може бути доповнений не лише посиланнями на статті в журналах, збірках наукових конференцій, але також і на електронні публікації (ресурси), які розміщені на сервері навчального закладу або в мережі Internet. Крім того цей список може бути доповнений повнотекстовими автономними електронними джерелами, які входять до основної структури електронного підручника;
- наявність додаткових матеріалів за тематикою курсу: зразки процесуальних документів, статистичні дані;
- методичні рекомендації до роботи з електронним підручником.

2. Вимоги до оформлення інформаційних матеріалів:

- вимоги до текстової інформації. Електронний підручник повинен містити лише мінімум текстової інформації, у зв'язку з тим, що тривале читання тексту з екрана приводить до значного стомлення, і, як наслідок, до зниження сприйняття і засвоєння знань. Істотне значення має розмір і зображення шрифту. Електронний варіант підручника дозволяє виділити окремі слова або фрази кольором і фоном, що покращує наочність, дозволяє акцентувати увагу на головному.

Текст має бути розбитий на маленькі смислові абзаци. Дуже масивні абзаци тексту можуть не сприйматися слухачами. Слід використовувати злегка збільшений інтервал між рядками для створення враження їх розрідженості, а не масивного скупчення букв, особливо це стосується шрифтів малого розміру. Оскільки ми читаємо текст зліва направо, то вирівнювання тексту по лівому краю значно полегшить його читання. Рішення про вживання вирівнювання тексту по ширині приймається в кожному випадку індивідуально для всього тексту (залежно від довжини рядків, розміру абзацив, наявності і кількості графіки).

Бажано використовувати обмежену кількість типів і розмірів шрифтів (не більше 2-3 типів і 3-4 розмірів). Великий розмах у використанні різних типів і розмірів шрифтів погіршить читання тексту і швидше стомлюватиме слухача. Кольорове оформлення тексту також має бути помірним - не варто створювати на сторінці «веселку». Колір шрифту повинен добре виділятися на фоні, тобто текст має бути контрастним;

- вимоги до ілюстрацій, відео та аудіоінформації. Використання цих елементів дозволяє підвищити мотивацію слухачів до навчання, поліпшити усвідомлення інформації різними категоріями слухачів залежно від основного каналу її сприйняття, візуалізувати абстрактну інформацію за рахунок динамічного представлення будь-яких процесів або статичних об'єктів і предметів. Усі ці мультимедійні складові повинні мати відношення до конкретної теми, вони мають уточнювати текстову інформацію, наводити приклади, мати стандартний формат для читання (особливо це стосується відеоматеріалів). Використання ілюстрацій також повинно бути адекватним. Наприклад, надмірна кількість анімації може стомлювати слухача або відволікати його увагу від основного матеріалу;

гіперпос
ресурси;

(особлив
інших п
посилан

В
належно
навчанн
незалеж
підручн
доповню
оптимізо
аналог д
текстово
віддален

Нед
•
признач

•
•
відповід

• ве
Пер
електрон

1.Ба
істориче
: сб. ст. / по
2.Ве

Велиєва, І
інформаці
http://www

3.Гр
Інформації
України. -

4.Гу
[Електрон
научн.
http://www

5.Ко
[Електрон
202-210. - Н

6.Ку
ресурс] / I.
www.nbuu.

7.Як
Яковенко,
202-210. - Н

Rele
electronic
creation, a
electronic
on the top
Key

• наявність гіпертекстових посилань. Електронний підручник повинен містити посилання по елементах підручника і, можливо, мати посилання на інші інформаційні ресурси;

• запуск зовнішнього програмного забезпечення. Якщо електронний підручник (можливо автономного типу) має певну кількість навчального контенту, що вимагає запуск певних програм (аудіо та відеоплеєрів, фотопереглядачів, читачів форматів .djvu і .pdf), то посилання на ці програми також мають знайти відображення у підручнику;

• зрозуміла навігація й елементи пошуку.

Впровадження в навчальний процес вищої школи електронних підручників дозволяє на певному методичному рівні забезпечити навчальний процес і підвищити ефективність навчання. Основними перевагами електронного підручника є можливість автономної роботи незалежно від мережі Інтернет (локальні підручники), наочність матеріалу, яка в електронних підручниках інколи вища, ніж у друкованих виданнях. Електронні підручники легко змінювати й доповнювати новими матеріалами (особливо це стосується мережевих підручників - підручників, спеціалізованих для роботи у мережі Інтернет). Слід пам'ятати, що електронний підручник - це не просто друкованого видання, скоріше він виступає своєрідним освітнім середовищем. Окрім текстової інформації він має велику кількість мультимедійного матеріалу, дозволяє працювати з мультимедійними ресурсами і швидко переходити до різноманітних частин видання.

Недоліками електронних підручників, на наш погляд, є:

• відсутність механізму взаємодії з викладачем (проте треба розуміти навчальне призначення підручника);

• відсутність єдиних стандартів їх розробки;

• для створення підручника інколи необхідні спеціальні знання з використання відповідного програмного забезпечення;

• велика конкуренція з наявними LMS (наприклад, Moodle).

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вирішенні шляхів застосування електронних підручників в роботі ВНЗ.

1.Баликина Е. Н. Подходы к проектированию компьютерных тестов учебных достижений по историческим дисциплинам [Текст] / Е. Н. Балькина // Информационное обеспечение исторического образования : сб. ст. / под. ред. Н. Сидорцова, А. Н. Нечухрина, Е. Н. Балькиной. - Вып. 3. - Мн.-Гродно, 2003. - С.67-75.

2.Велиева А. Ш. Електронний підручник: можливості та перспективи [Електронний ресурс] / А. Ш. Велиева, Е. Р. Сулеманова // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Наука в інформаційному просторі» (30-31 жовтня 2009 г.). - Режим доступу до журн. : <http://www.confcontact.com/2009ip/velieva.htm>.

3.Гриценчук О. О. Електронний підручник і його роль у процесі інформатизації освіти / О. О. Гриценчук // Інформаційні технології і засоби навчання / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука; Ін-т засобів навчання АПН України. - К., 2005. - С. 255-261.

4.Гуркова О. М. Електронний учебник как эффективное средство для повышения качества образования [Електронний ресурс] / О. М. Гуркова // Проблемы современной аграрной науки : материалы междунар. заочн. науч. конф. (15 октября 2009 г., Красноярск). - Режим доступу до журн. : <http://www.kgau.ru/img/konferenc/2009/115.doc>.

5.Кононець Н. В. Аспекти педагогічної майстерності викладача: розробка електронних підручників [Електронний ресурс] / Н. В. Кононець // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. - 2009. - № 6. - С. 202-210. - Режим доступу до журн. : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpm/2009_6/konones.pdf с 202.

6.Кузбит І. М. Створення та використання електронних посібників у навчальному процесі [Електронний ресурс] / І. М. Кузбит // Комп'ютер у школі та сім'ї. - 2009. - № 1 (73). - С. 202-210. - Режим доступу до журн. : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/komp/2009_1/r1_5.pdf.

7.Яковенко Т. В. Обзор требований к созданию электронных учебников [Електронний ресурс] / Т. В. Яковенко, И. В. Пустовалов // Проблемы инженерно- педагогической освіти : зб. наук. праць. - 2007. - № 18-19. - С. 202-210. - Режим доступу до журн. : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Pipo/2007_18-19/07ytvces.PDF.

Relevance of the study, due to the definition of the theoretical foundations and contradictions of electronic textbooks in the modern educational system. The author establishes a common approach to their creation, depending on the type of electronic publications. The main advantages and disadvantages of electronic textbooks are based on the analysis. Expressed in articles positions determine lines of research on the topic: software for creating electronic books, methods of their usage in the classroom.

Key words: *electronic textbook, electronic reference book, electronic guide readers.*